

Kodifikace občanského práva

2020/2021 (MOODLE)

Prameny práva

- ▶ Úřední sbírky zákonů – počátek spojen s vládou Josefa II.
- ▶ Celostátní sbírky
- ▶ 1) Justizgesetzsammlung od r.1780 do 1848
- ▶ 2) Politische Gesetzsammlung od r. 1790 -1848
- ▶ Sbírký pro jednotlivé země
Provinzialgesetzsammlung 1819 – 1848
- ▶ Od roku 1848 sbírky nahrazeny Říšským zákoníkem a Zemským zákoníkem - platnost pro jednotlivé země

Počátky kodifikačních o úsilí

Práce na kodifikaci zahájeny za Marie Terezie 1753 – vytvořena kompilační komise pověřená vypracováním kodexu **Codex Theresianus universalis**

Návrh měl tři části - právo osob, práva věcná a práva obligační

Výsledkem návrh o 6 svazcích

Vyvolal zklamání – zjevně nepraktický, pojmy spíše vysvětloval, byla to v podstatě učebnice práva – vráceno k přepracování

Příprava kodifikace

po nástupu Josefa II. došlo k
dalšímu postupu v kodifikaci
občanského práva

vydání Všeobecného
občanského zákoníku
(autorem byl Jan Bernard
Hortn) 1. 11. 1786

Vychází z přirozenoprávní
koncepce,
obsahuje princip svobody a
rovnosti občanů

Do dalších kodifikačních prací
zahrnuty i předpisy, které vyšly
po 1781

Vlivy na přípravu kodifikace

- ▶ zrušení nevolnictví,
- ▶ toleranční patent (připustil i protestanty k nabývání nemovitostí a všem občanským právům),
- ▶ manželský patent,
- ▶ patent o dědické posloupnosti,
- ▶ o rovnosti manželských a nemanželských dětí

Příprava kodifikace

r. 1786 vydán první díl
Všeobecného zákoníku o 5
částech

Po smrti Josefa II. další
kodifikační práce - prof.
Martini a prof. Zeiller

Konečná verze kodexu
zavedena v Západní Haliči
roku 1797 na „zkoušku“

Po té co se kodex osvědčil byl
s menšími úpravami vyhlášen s
platností od 1.1.1812 jako
ABGB - Allgemeines
bürgerliches Gesetzbuch)
Všeobecný občanský zákoník

1812 pořízen český překlad
nebyl to však autentický text
ani oficiální překlad

„Kniha všeobecných zákonů
městských“

Franz von Zeiller (1751 – 1828)

- ▶ 1803-1807 rektorem Vídeňské univerzity
- ▶ povýšen do šlechtického stavu
- ▶ Hlavním autorem kodifikace

ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) Všeobecný občanský zákoník

- ▶ Základní rysy –
  - ▶ všeobecnost (platil pro všechny obyvatele monarchie bez ohledu na společenské postavení) a
  - ▶ výlučnost (rušil starší normy)
  - ▶ Upravuje pouze oblast soukromého práva oproti Pruskému ALR z roku 1794
  - ▶ Vycházel z římského práva a inspiruje se i u zákoníku Městského práva z roku 1579, jehož autorem byl Pavel Kristián z Koldína
  - ▶ Vycházel z přirozenoprávní teorie
  - ▶ Obsáhlý kodex – 1502 §§
  - ▶ Předcházel mu vyhlášovací patent č. 946 z 1.6.1811
  - ▶ V paragrafu 16 vyhlášovacího patentu je stanoveno, že základním zněním ABGB je znění německé vydané v říšské sbírce zákonů v roce 1811.
  - ▶ Po celou dobu své platnosti ABGB v českém znění ve sbírce zákonů ČSR nikdy nevyšel (viz.výše)

Základním principem je ta skutečnost, že

- ▶ §16“ Každý člověk má vrozená, již rozumem poznatelná práva, a jest ho tedy považovat za osobu.“
- ▶ Text má obecnější formulace jsou výhodné zejména z hlediska budoucího vývoje (životnost kodifikace)
- ▶ Zákaz otroctví
- ▶ Zakotvuje i některé přežitky z minulosti
- ▶ Povinnost vrchnosti, aby obyvatelé byli se zněním kodexu seznámeni, často se dělo z kazatelny po bohoslužbách v důvodu přetrvávající negramotnosti

Principy

Text kodifikace

<https://www.beck-online.cz/bo/chapter-view-document.seam?documentId=onrf6mjygeyv6ojugyxgi2jrl5ugymjnge2a>

4B59
10a2
3694

SKřm III
č. 157
EE 333

10/11/15
12/1/14

EE 333 (157)

« K n i h a
wšscobecných zákonů městských
pro
wšsecky německé dědičné země
Mocnářstwj Rakauskeho. »

I. Díl. XCV

« W Proze, 1812, »
k dostání v Kaspara Widmana, knihtypec.

in nomine domini Amen

nos Johannes Nepomukensis
episcopus et archidiaconus
et capitulum ecclesie
cathedrales hinc

et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc
et capitulum hinc

My Frantisek prvni,
z Boží milosti Císař Na-
kauský; Král Uherský a Český;
Arcykniže Nakauské, re. re.

Rvažugice, že zákonové měst-
stij, aby městtanům úplné vpo-
řogeni o vbezpečení požjvání ge-
gich prywátnijch práw se opatři-
lo, negen podle wsseobecných zá-
kladnijch prawidel sprawedlnosti,
ale y podle obzwláštijch stow

a sýdelnjm městě Wjoni, dne
prwnjho měsýce čerwna, léta
tisýcýho osmistého a gedenácté-
ho, panowánj Klasseho dewa-
tenáctého roku.

Frantissek.

(L. S.)

Moyzyus hrabě z Ugarte,
králowský Celský neywysší a arcýknjžecý Rakau-
ský prwnj kancljř.

Frantissek hrabě z Wogna.

Podlé Jeho cýs. Král. Časnosti
neywysšího wlastnjho poručénj:

Jan Nepomuk swobodný Pán z Geisleru.

D b s a h.

Strana.

Wwedenj. D zákonech městských wesměš.

§. 1 — 14

Díl prwnj.

D práwu osob.

Slawa prwnj. D práwjch, genž se na
osobnj wlastnosti a swornalosti wstahujj.

§. 15 — 43.

5

Slawa druhá. D práwu manželském.

§. 44 — 136.

14

Slawa třetj. D práwjch mezy rodiči a
děti. §. 137 — 186

44

Slawa čwrtá. D poručnstwjch a opa-
rownictwjch (de tutelis et curatellis.)

§. 187 — 284.

59

Díl druhý.

D práwu wěcý.

D wěcch a gich práwnjm rozdělenj §. 285

— 308.

První oddělení

Práva věcí.

D práv věcných.

	Strana.
Slava první. D držení. §. 309 — 352.	8
Slava druhá. D právu vlastnosti §. 353 — 379.	21
Slava třetí. D nabytí vlastnosti přímou vlastněním §. 380 — 403.	29
Slava čtvrtá. D nabytí vlastnosti přejímáním §. 404 — 422.	36
Slava pátá. D nabytí vlastnosti oděním §. 423 — 446.	42
Slava šestá. D právu základním čili zastavním §. 447 — 471.	49
Slava sedmá. D služebnostech. §. 472 — 530.	57
Slava osmá. D právu dědičným. §. 531 — 551.	75
Slava devátá. D myšlenky poslední vůle vesměs, a o křesťanských závěštích. §. 552 — 603.	81
Slava desátá. D dědicích poslušných a fideikomissních. §. 604 — 646.	95
Slava jedenáctá. D odkazích. §. 647 — 694.	103
Slava dvanáctá. D obmezení a zrušení poslední vůle. §. 695 — 726.	123
Slava třináctá. D zákonů o dědičné poslušnosti, a o zákonných napadích. §. 727 — 761.	132
Slava čtrnáctá. D djlu povinném	

a o připočtení v djlu povinný aneb dědičný. §. 762 — 796.	146
Slava patnáctá. D vložení v držení dědičnou čili o vložení se v dědičnou. §. 797 — 824.	156
Slava šestnáctá. D společností vlastnosti a jiných právech věcných. §. 825 — 858.	166

Oddělení druhé.

D osobních práv věcných.

Slava sedmnáctá. D smlouvách vesměs. §. 859 — 937.	177
Slava osmnáctá. D darováních. §. 938 — 956.	202
Slava devatenáctá. D smlouvě sňobní. §. 957 — 970.	208
Slava dvacátá. D smlouvě zápůjčky (de commodato) §. 971 — 982.	213
Slava jedenáctá. D smlouvě půjčkové (de mutuo) §. 983 — 1001.	217
Slava dvanáctá. D zplnomocnění, a jiných způsobech jednání věci. §. 1002 — 1044.	223
Slava třináctá. D smlouvě smlouby. §. 1045 — 1052.	236
Slava čtrnáctá. D smlouvě tržní. §. 1053 — 1089.	239
Slava pětáctá. D nájemných, dědičně nájemných, a dědičně autočních smlouvách. §. 1090 — 1150.	249
Slava šestáctá. D záplatných smlouvách konaných služeb se týkajících. §. 1151 — 1174.	268

ABGB (1811)

- ▶ Úvod
- ▶ Díl I. Práva osobní (právo manželské, vztahy rodičů a dětí, poručenství, opatrovnictví)
- ▶ Díl II. Práva k věcem
  - a) rozdělení věcí, vlastnické právo, držba a dědění
  - b) osobní práva k věcem (smlouvy)

Díl III. O společných právech osobních a věcných

Celkem 1502 čl.

ABGB

- ▶ Úvod
- ▶ Díl I. Práva osobní (právo manželské, vztahy rodičů a dětí, poručenství, opatrovnictví)
- ▶ Díl II. Práva k věcem
  - a) rozdělení věcí, vlastnické právo, držba a dědění
  - b) osobní práva k věcem (smlouvy)

Díl III. O společných právech osobních a věcných

Celkem 1502 čl.

První Face- lifting První dílčí novela

První dílčí novela byla provedena

císařským nařízením č. 276/1914 ř. z. ze dne 12. října 1914.
Obsahovala 73 paragrafů

upravovala:

lhůty k prohlášení za mrtvého (§ 1)

podmínky způsobilosti žen ke svědectví (§ 3)

péči o nezletilce v otcovské moci, péči o děti při rozvodu nebo
rozloučení manželství a postavení nemanželských (§ 4–20)

poručenství (§ 21–54)

dědické právo (§ 55–73)

Druhá dílčí novela

Druhá dílčí novela byla provedena císařským nařízením č. 208/1915 ř. z. ze dne 22. července 1915.

Obsahovala 5 paragrafů a byla zaměřena na obnovy a opravy hranic pozemků.

Třetí dílčí novela

- ▶ Třetí dílčí novela byla provedena císařským nařízením č. 69/1916 ř. z. ze dne 19. března 1916.
- ▶ Skládala se z šesti oddílů o 202 paragrafech a upravovala:
- ▶ ustanovení o osobních právech (oddíl I.)
- ▶ popření manželského původu dítěte (oddíl II.)
- ▶ práva věcná (oddíl III.)
- ▶ právo dědické (oddíl IV.)
- ▶ právo obligační (oddíl V.)
- ▶ promlčení zákonné lhůty (oddíl VI.)

Právo rodinné a manželské vznik a charakter

- ▶ Manželství je **smlouva**,
- ▶ jejímž uzavřením se manželé zavazují plnit vzájemné povinnosti. Jeho základem je možnost volby při vstupu do manželství
- ▶ Požadavek snubní svobody - každý může uzavřít manželství pokud tomu nebrání nějaká zákonem vymezená překážka (§47) např. vynucený souhlas, bigamie, omyl v osobě manžela
- ▶ Do r. 1859 numerus clausus na sňatky Židů (souhlas dával krajský úřad)
- ▶ od r. 1726 povoleny sňatky pouze nejstarším synům židovských rodin
- ▶ Při uzavření požadován (do 1867) tzv. politický konsens, tj. souhlas orgánu veřejné správy
- ▶ Souhlas orgánu podmíněný doložením možností zaopatřit rodinu
- ▶ Nemajetným osobám nebyl vydáván
- ▶ U určitých povolání souhlas vázán na souhlas představených (státní úředníci) u důstojníků navíc peněžitá kauce, nerovnovážné postavení manželů

Zánik manželství

- ▶ Prohlášení za neplatné
- ▶ Rozluka (úplné zrušení manželského svazku)
- ▶ Smrt jednoho z manželů
- ▶ Prohlášení za mrtvého
- ▶ Pro katolíky se povolovalo pouze odloučení od stolu a lože
- ▶ Rozvod až od tzv. manželské novely 920/1919 Sb. z. a n.
- ▶ U nekatolíků rozvod povolen pro cizoložství, odsouzení na 5 let a více, o rozvodu rozhodují světské soudy x uzavření orgány církve
- ▶ Subsidiární civilní sňatek po konkordátu

Vztahy mezi rodiči a dětmi

Odvozen z úlohy otce v rámci rodiny

Zakotvena nerovnoprávnost nemanželských dětí s manželskými (§ 155)

Vzájemná vyživovací povinnost otce, popř. matky vůči dětem a dětí vůči rodičům

- ▶ ABGB byl do československého práva přijat zákonem č. 11/1918 Sb.z tj.. a n.recepční normou), na Slovensku platilo zvykové uherské právo – vznik právního dualizmu
- ▶ Existence dualismu po celou Československou republiku
- ▶ Byla vypracována osnova československého občanského zákoníku, která však vzhledem k politické situaci konce 30. let již nebyla přijata.
- ▶ Na českém území platil ABGB do 31. prosince 1950, kdy byl nahrazen tzv. středním občanským zákoníkem; po tomto datu zůstala z ABGB v platnosti pouze ustanovení týkající se služební smlouvy (hlava XXVI., § 1151–1164), která byla zrušena až zákoníkem práce k 1. lednu 1965.

Další život kodifikace po rozpadu monarchie